

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ**

з комплексу фахових дисциплін для вступників на освітньо-наукову
програму «Право» підготовки фахівців PhD доктор філософії із
спеціальності 081 «Право»

Голова комісії, гарант
освітньо-наукової програми
_____ /Віктор Ладиченко/

КИЇВ – 2026

БЛОК I

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ

Тема 1. Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна

Поняття та ознаки науки. Класифікація наук. Природничі та суспільні науки. Юридична наука. Класифікація юридичних наук. Загальна характеристика науки «Теорія держави і права». Становлення, розвиток та сучасний стан теорії держави і права. Об'єкт теорії держави і права. Предмет теорії держави і права. Поняття державно-правових закономірностей та їх класифікація. Особливості теорії держави і права.

Завдання і функції теорії держави і права. Види та характеристика функцій теорії держави і права. Методологія теорії держави і права: поняття, значення. Система методів пізнання державно-правових явищ. Філософські методи (діалектичний, матеріалістичний, ідеалістичний та інші). Загальнонаукові методи (аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, системний, структурно-функціональний й інші). Спеціально-наукові методи (спеціально-наукові неюридичні (статистичний, кібернетичний, соціологічний, історичний) та спеціально наукові юридичні методи (техніко-юридичного аналізу, тлумачення; порівняльно-правовий метод).

Поняттєво-категоріальний апарат теорії держави і права: поняття, функції та значення для підготовки спеціалістів в галузі правознавства. Особливості та структура теорії держави і права як навчальної дисципліни.

Тема 2. Загальне вчення про державу

Поняття й загальна характеристика суспільства та влади. Плюралізм державорозуміння та необхідність дослідження проблем походження держави. Соціальне регулювання у первісному суспільстві. Причини багатоманітності теорій походження держави. Характеристика головних теорій походження держави. Теологічна теорія походження держави і права. Патріархальна теорія. Договірна теорія. Теорія насильства. Психологічна теорія. Расова теорія. Іригаційна теорія. Інцестна теорія. Органічна теорія. Спортивна теорія. Дифузна теорія. Класова теорія. Причини виникнення сучасних держав.

Загальна характеристика концепцій сучасної держави. Теорія солідаризму. Теорія плюралістичної демократії. Теорія еліт. Теорія бюрократії. Теорія технократії.

Тема 3. Загальне вчення про право

Необхідність дослідження проблем походження права. Соціальні регулятори суспільних відносин у первісному суспільстві. Поняття та класифікація соціальних норм. Економічні норми. Політичні норми. Корпоративні норми. Звичаєві норми. Релігійні норми. Моральні норми. Технічні норми. Норми мови. Поняття права у суспільствознавстві. Співвідношення загально-соціального та юридичного права.

Поняття, сутність та елементи загальносоціального права. Головні положення теорії прав людини. Формування концепції прав людини. Поняття та особливості основних прав людини. Класифікація основних прав людини. Поняття міжнародно-правових стандартів у галузі прав людини та їх класифікація. Гарантії прав людини: поняття, класифікація.

Обмеження прав людини: поняття, види. Імплементація прав людини: поняття, стадії та юридичний механізм їх забезпечення. Основні права нації (народу): поняття, види, юридичні гарантії забезпечення. Основні права людства. Необхідність дослідження типів праворозуміння. Основні сучасні підходи до праворозуміння. Основні засади юридичного позитивізму. Природничо-правовий підхід до праворозуміння. Соціологічне праворозуміння. Інтегративна юриспруденція.

Тема 4. Поняття, ознаки, сутність та функції держави

Поняття держави. Термін «держава» у вузькому і широкому значенні.

Співвідношення понять «держава» і «державність». Головні ознаки держави. Державний суверенітет. Суверенітет народу. Суверенітет нації. Ознаки, що відрізняють державу від первіснообщинної організації суспільства.

Сутність держави. Формальний та змістовий аспекти розгляду сутності держави. Загальнолюдський (загально-соціальний), релігійний, національний (націоналістичний) та расовий підходи до сутності держави.

Поняття та ознаки функцій держави. Співвідношення понять «мета держави», «завдання держави» і «функції держави». Види функцій держави. Форми і методи здійснення функцій держави. Функції сучасної української держави.

Тема 5. Форма держави

Категорія «форма». Форма держави. Частини форми держави. Плюралістична, сегментарна та моністична форми держави. Форма державного правління: поняття, характерні риси, види. Монархія. Типові риси монархічної форми правління. Види монархій. Характерні риси абсолютної монархії. Характерні риси обмеженої монархії. Види обмеженої монархії (дуалістична монархія, парламентська монархія). Республіка. Характерні риси республіканської форми правління. Види республік. Ознаки президентської республіки. Характерні риси парламентської республіки. Характерні риси змішаної республіки.

Форма державного устрою: поняття, характерні риси, види. Централізовані, децентралізовані та змішані прості держави. Складна держава: поняття і види. Федерація. Характерні риси федеративної держави. Види федерацій. Історичні форми складних держав (імперія, унія).

Форма державного режиму: поняття і види. Характерні риси демократичного режиму. Види демократичного режиму. Об'єднання держав. Конфедерація: поняття, ознаки. Міждержавні об'єднання: поняття, ознаки, види. Характеристика сучасної форми держави Україна.

Тема 6. Типологія держав

Необхідність типології (вчення про типи) держави. Типологія як різновид класифікації. Суб'єктивні та об'єктивні фактори при здійсненні типології держав. Соціальний зміст і значення процесу типології держав. Поняття типу держави. Формаційний та цивілізаційний підходи до типології держав. Поняття «цивілізації» та «суспільно-економічної формації». Цивілізаційний підхід до типології держав. Принципи співвідношення державності та духовно-культурного життя суспільства. Види цивілізацій і типи держави. Переваги і недоліки цивілізаційного підходу. «Людський вимір» як критерій прогресу державності.

Формаційний підхід до типології держави. Переваги та недоліки формаційного підходу. Характеристика головних типів держави згідно формаційного підходу. Інші критерії типології держав та їх характеристика.

Тема 7. Механізм та апарат держави

Поняття механізму держави. Ознаки механізму держави. Склад механізму держави. Державні підприємства. Державні установи. Державні органи. Робітники. Службовці. Види службовців.

Поняття державного апарату. Фактори, які впливають на функціонування і розвиток державного апарату як цілісної системи. Принципи організації та діяльності державного апарату: поняття, характеристика. Види апаратів сучасних держав.

Поняття державного органу. Ознаки державного органу. Специфічні ознаки, які відрізняють державні органи від недержавних. Владні повноваження. Види державних органів. Система державних органів та розподілу влад в її організації. Правоохоронні і контрольно-наглядові органи. Органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Державні органи сучасної України.

Поняття державної служби, державного службовця. Посадової особи. Види державних службовців. Правові основи забезпечення державної служби в Україні. Поняття і сутність бюрократії. Демократичний і бюрократичний централізм.

Тема 8. Правовий статус особи

Поняття особи. Поняття суспільства. Співвідношення особи, суспільства і держави. Інститут громадянства. Інститут підданства. Ідеї гармонізації відносин особи і держави. Правовий статус особи. Права особи. Суб'єктивні права особи. Правові можливості. Свободи особи. Законні інтереси особи. Юридичні обов'язки особи. Конституційні (основні) права та обов'язки особи. Спеціальний правовий статус особи. Правовий статус та фактичне становище людини.

Тема 9. Політична система суспільства

Категорія «політична система суспільства». Інституційний. Функціональний, регулятивний, ідеологічний, комунікативний та особистий підходи до дослідження політичної системи суспільства у широкому значенні. Поняття політичної системи суспільства у вузькому значенні.

Організаційний, політичний та програмний критерії відбору елементів політичної системи суспільства. Елементи політичної системи суспільства згідно політичного критерію. Держава – головний елемент політичної системи суспільства. Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Механізм політичної влади. Механізм політичного опору. Громадські об'єднання у політичній системі суспільства. Поняття та види об'єднань громадян. Правове забезпечення діяльності об'єднань громадян в Україні. Місце політичних партій у політичній системі суспільства. Форми взаємодії держави і громадських об'єднань. Трудові колективи. Місце трудових колективів у політичній системі суспільства

Тема 10. Демократична, соціальна та правова держава і громадянське суспільство

Теорія демократії. Демократія як народовладдя. Демократія як система цінностей. Демократія як механізм управління. Поняття демократичної держави. Принципи демократичної держави. Форми та інститути демократичної держави. Демократія і самоврядування.

Поняття та ознаки соціальної держави. Поняття правової держави. Соціально-змістові ознаки правової держави. Формальні ознаки правової держави. Суть верховенства права як ознаки правової держави. Становлення та розвиток теорії розподілу влад. Головні положення теорії розподілу влад. Законодавче закріплення розподілу влад в Україні.

Поняття законності та її ознаки. Принципи законності: поняття, характеристика. Гарантії законності: поняття, види. Загально-соціальні гарантії законності. Спеціально-соціальні гарантії законності.

Правопорядок: поняття, ознаки. Зміст правопорядку. Структура правопорядку. Функції та принципи правопорядку. Становлення та розвиток ідеї правової держави. Становлення і розвиток ідеї громадянського суспільства. Поняття громадянського суспільства. Головні інститути громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства і держави.

БЛОК II

ТЕОРІЯ ПРАВА

Тема 11. Об'єктивне юридичне право

Об'єктивне юридичне право: поняття та головні ознаки. Соціальне призначення права та його сутнісні характеристики. Нормативність об'єктивного юридичного права. Державний примус та його специфічні властивості. Функції права: поняття, властивості. Співвідношення «функцій права» з «роллю права», «завданням права», «функціонуванням права». Система функцій права. Соціальні функції права: економічна, політична, виховна, культурно-ідеологічна, функція соціального контролю, інформаційна, комунікативна. Спеціально-юридичні функції права.

Співвідношення функцій права різних рівнів. Класифікація спеціально-юридичних функцій права. Регулятивна функція: поняття, підфункції, характерні риси. Охоронна функція права: поняття, характерні риси. Неосновні спеціально-юридичні функції права: компенсаційна, обмежувальна, відновлювальна. Форми реалізації функцій права. Інформаційна форма реалізації функцій права. Орієнтаційна форма реалізації функцій права. Правова установка. Правове регулювання. Принципи права: поняття, ознаки, значення. Співвідношення понять «принципи права» і «правові принципи». Класифікація принципів права. Загально-соціальні принципи права. Спеціально-юридичні принципи права. Загальнолюдські (загально-цивілізаційні) принципи права: поняття, ознаки, способи матеріалізації. Загальні принципи права: поняття, види. Загально-правові принципи права: поняття, види. Міжгалузеві принципи права. Галузеві принципи права. Принципи інститутів права.

Тема 12. Суб'єктивне юридичне право

Суб'єктивне юридичне право: поняття, ознаки, елементи. Право на власні дії. Способи здійснення суб'єктивного юридичного права. Межі суб'єктивного юридичного права. Право на чужі дії. Право на дії держави. Правомочність на захист. Суб'єктивний юридичний обов'язок: поняття, ознаки. Взаємозв'язок суб'єктивного юридичного права та суб'єктивного юридичного обов'язку.

Поняття суб'єкта права та його правосуб'єктності. Суспільна сторона правосуб'єктності. Юридична сторона правосуб'єктності. Склад правосуб'єктності. Правоздатність та дієздатність. Види правосуб'єктності.

Тема 13. Правосвідомість та правова культура

Поняття та особливості правосвідомості. Будова правосвідомості. Правова ідеологія: поняття, елементи. Правова психологія: поняття, елементи. Функції правосвідомості: пізнавальна, оціночна, регулятивна. Взаємодія правосвідомості та права. Види правосвідомості. Правова культура: поняття, елементи, види, рівні. Поняття та способи правового виховання. Характеристика окремих способів правового виховання.

Тема 14. Норми права

Поняття норм права. Загальні ознаки норми права (соціальність, нормативність. Специфічні ознаки норми права. Загальна обов'язковість. Формальна визначеність. Класифікація норм права.

Поняття структури норм права. Юридична, логічна, соціологічна структури норми права. Головні спеціально-юридичні функції права як підстави поділу юридичної норми на складові елементи. Гіпотеза норми права: поняття, види. Диспозиція норми права: поняття, види. Санкція норми права: поняття, види. Форми викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів за повнотою викладу: пряма, відсилочна, бланкетна. Форми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів за способом узагальнення: абстрактна, казуїстична, змішана.

Тема 15. Система права

Системність права як головна характеристика об'єктивного юридичного права. Система права: поняття, ознаки. Розмежування понять «склад» і «структура». Структура системи права: поняття, елементи. Рівні взаємодії елементів системи права. Інститут права: поняття та види. Критерії відособлення норм права у правові інститути.

Галузь права: поняття, види. Критерії відособлення правових інститутів у галузі права. Поняття та структурні компоненти предмету правового регулювання. Поняття та структурні компоненти методу правового регулювання. Рівні взаємодії галузей права.

Критерії поділу права на приватне право і публічне право. Поняття та ознаки приватного права. Поняття та ознаки публічного права.

Тема 16. Зовнішні форми права

Формальна визначеність як ознака об'єктивного юридичного права. Розмежування понять «правова форма» і «форма права», «внутрішня форма права» і «зовнішня форма права», «джерело права» і «зовнішня форма права».

Зовнішня форма права: поняття, ознаки. Види головних зовнішніх форм права. Правовий звичай: поняття, ознаки. Правовий прецедент: поняття, ознаки. Нормативно-правовий договір. Правова доктрина.

Поняття та головні риси нормативно-правових актів. Види нормативно-правових актів та їх ієрархія. Юридична сила.

Поняття, ознаки і види законів. Конституційні закони. Конституція України – основний закон української держави, його головні властивості. Види звичайних законів: кодифіковані, біжучі (загальні, спеціальні, оперативні).

Поняття та види підзаконних нормативно-правових актів. Специфічні юридичні акти, які можуть набувати нормативно-правового значення за законодавством України.

Тема 17. Система нормативно-правових актів

Система нормативно-правових актів: поняття, ознаки. Елементи системи нормативно-правових актів. Співвідношення системи права і системи нормативно-правових актів. Нормативно-правовий припис: поняття, властивості, структура. Приписи прямого регулювання. Нормативно-правові приписи опосередкованого регулювання. Функції нормативно-правового припису.

Співвідношення правової норми і нормативно-правового припису. Співвідношення юридичної норми і статті нормативно-правового акта.

Юридична колізія: поняття, ознаки, види. Юридичний конфлікт: поняття, ознаки. Правова конкуренція: поняття, ознаки. Форми конкуренції законів та шляхи їх вирішення.

Тема 18. Нормотворчість та дія нормативно-правових актів

Природа і призначення нормотворчості. Поняття нормотворчості. Стадії нормотворчості. Принципи нормотворчості. Види нормотворчості. Критерії виділення видів нормотворчості. Забезпечення нормотворчої діяльності. Інформаційне забезпечення нормотворчої діяльності. Планування нормотворчої діяльності. Демократична підтримка нормотворчої діяльності. Юридично-організаційне забезпечення нормотворчої діяльності. Дія нормативно-правових актів. Розмежування понять «дія права» і «дія нормативно-правових актів». Параметри дії нормативно-правових актів – час, простір, коло осіб.

Дія нормативно-правових актів у часі: поняття, показники. Розмежування понять «тривалість дії нормативно-правових актів», «повторність дії нормативно-правових актів», «послідовність дії нормативно-правових актів», «перервність (зупинення) дії нормативно-правових актів», «безперервність дії нормативно-правових актів», «одночасність дії нормативно-правових актів», «чинність нормативно-правових актів». Порядок набрання чинності нормативно-правовим актом. Офіційні джерела опублікування нормативно-правових актів. Підстави призупинення дії нормативно-правових актів. Підстави припинення дії нормативно-правових актів. Напрями дії нормативно-правових актів. Пряма, зворотна, переживаюча дія нормативно-правових актів.

Дія нормативно-правових актів у просторі. Територіальні та екстериторіальна дія нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів за колом осіб.

Тема 19. Юридична техніка

Поняття юридичної техніки: поняття, ознаки, види. Склад юридичної техніки. Юридична термінологія: поняття, умови раціонального використання термінології. Види термінів. Юридичні конструкції: поняття, ознаки. Засоби документального оформлення юридичних актів. Юридична технологія:

поняття, види. Юридична стилістика: поняття, вимоги до юридичної стилістики. Види юридичних помилок. Особливі засоби юридичної техніки. Правова презумпція: поняття, види. Правова фікція. Правовий символ: поняття, види. Правова аксіома. Правова примітка. Правове застереження. Правова класифікація.

Тема 20. Систематизація нормативно-правових актів

Систематизація нормативно-правових актів: поняття, призначення і способи. Облік нормативно-правових актів як спосіб систематизації нормативно-правових актів: поняття, суб'єкти, завдання. Інформаційний фонд. Інформаційно-пошукові системи. Етапи створення інформаційно-пошукових систем. Інкорпорація: поняття, характерні риси. Інкорпоровані видання. Збірники нормативно-правових актів: поняття, суб'єкти укладення. Зібрання нормативно-правових актів: поняття, види. Звід нормативно-правових актів: поняття, ознаки. Поняття та характерні риси консолідації. Кодифікація: поняття та характерні риси.

Тема 21. Реалізація права

Поняття та ознаки реалізації права. Об'єктивна сторона реалізації права. Поняття, ознаки та види правомірної поведінки. Суб'єктивна сторона реалізації права. Форми реалізації правових норм. Виконання, додержання, використання. Діяльність держави при реалізації права: право забезпечувальна (організаційно-розпорядча), правоохоронна, правовиховна, правозастосовча.

Стадії реалізації права. Особливості реалізації у приватному праві. Особливості реалізацій у публічному праві.

Тема 22. Правові відносини

Поняття, ознаки та види правових відносин. Зміст правовідносин. Суб'єкт правовідносин: поняття, ознаки, види суб'єктів правовідносин.

Об'єкти правовідносин: поняття, види. Моністична та плюралістична теорії об'єкта правових відносин. Зміст правовідносин. Юридичний зміст правових відносин. Суб'єктивне юридичне право, суб'єктивний юридичний обов'язок. Матеріальний зміст правових відносин.

Поняття та характерні ознаки юридичного факту. Класифікація юридичних фактів. Юридичні діяння. Юридичні акти. Юридичні вчинки. Результативні дії. Юридичні події. Абсолютні події. Відносні події. Прості юридичні факти. Складні юридичні факти. Фактичні склади. Реальні, нереальні (правова фікція), уявні (правова презумпція) юридичні факти. Правові аномалії.

Тема 23. Застосування права

Застосування права: поняття, ознаки. Випадки використання правозастосування. Види правозастосування. Головні вимоги правильного застосування права. Законність правозастосування. Обґрунтованість правозастосування. Доцільність правозастосування.

Справедливість правозастосування. Простий та складний порядок застосування правових норм. Стадії застосування правових норм. Акти застосування права: поняття, юридичні властивості та види. Співвідношення понять «нормативно-правовий акт» і «акт застосування права». Рішення державних органів та посадових осіб, які не володіють статусом акта застосування права. Правозастосовча техніка: поняття, склад.

Прогалини у праві: поняття та види. Причини виникнення прогалин у праві. Розмежування понять «прогалина у праві» і «помилка у праві».

Нормативно-правова прогалина: поняття, види. Умови дійсності нормативно-правових прогалин. Засоби запобігання виникненню нормативно-правових прогалин. Засоби подолання нормативно-правових прогалин. Нормативно-правова аналогія: поняття, види.

Галузева нормативно-правова аналогія: поняття, умови та вимоги щодо її використання. Субсидіарна нормативно-правова аналогія: поняття, умови та вимоги щодо її використання. Правовий вакуум: поняття та засоби його заповнення. Аналогія права: поняття, умови та вимоги щодо використання аналогії права.

Правозастосовчі колізії: поняття, ознаки. Засоби запобігання правозастосовчим колізіям. Засоби подолання правозастосовчих колізій.

Тема 24. Тлумачення права

Тлумачення правових норм: поняття, мета і завдання. Об'єкти тлумачення. Спосіб тлумачення правових норм: поняття, види. Мовний (граматичний) спосіб тлумачення. Системний спосіб тлумачення. Логічний спосіб тлумачення. Історичний спосіб тлумачення.

Функціональний спосіб тлумачення. Оціночні поняття. Спеціально-юридичний спосіб тлумачення.

Види тлумачення. Тлумачення-з'ясування: поняття, види. Буквальне, обмежене та розширене тлумачення.

Тлумачення роз'яснення: поняття, види. Офіційне тлумачення-роз'яснення: поняття, ознаки, види. Неофіційне тлумачення-роз'яснення: поняття, ознаки, види. Інтерпретаційно-правові акти: поняття, ознаки, види. Відмінність інтерпретаційно-правових актів від нормативно-правових актів та актів застосування права.

Тема 25. Правове регулювання суспільних відносин

Механізм правового впливу: поняття, ознаки. Правові засоби: поняття, види. Загально-правові засоби. Спеціально-правові засоби.

Поняття та властивості правового регулювання. Сфера правового регулювання: поняття, ознаки, види. Межі правового регулювання. Стадії правового регулювання. Види правового регулювання (нормативне (загальне) та індивідуальне регулювання). Способи правового регулювання: поняття, види. Тип правового регулювання: поняття, види.

Предмет і метод правового регулювання: поняття, структурні компоненти. Механізм правового регулювання: поняття, ознаки, елементи. Функції елементів механізму у правовому регулюванні.

Тема 26. Ефективність правового регулювання

Якість правового регулювання: поняття, елементи (показники). Цінність правового регулювання. Економічність правового регулювання. Поняття та умови ефективності правового регулювання. Мета правового регулювання як критерій ефективності правового регулювання. Результати дії як критерій ефективності правового регулювання.

Тема 27. Правова система

Поняття правової системи. Ознаки правової системи. Співвідношення правової системи і системи права.

Структура правової системи. Інституційна частина правової системи. Функціональна частина правової системи. Нормативна частина правової системи. Функції правової системи. Зовнішні функції правової системи. Внутрішні функції правової системи.

Поняття типологізації сучасних правових систем світу. Тип правової системи: поняття, юридичні ознаки. Головні типи сучасних правових систем світу.

Тема 28. Неправомірні діяння

Правопорушення: поняття, ознаки. Склад правопорушення. Види правопорушень. Характеристика окремих видів правопорушень. Поняття та види причин правопорушень, шляхи їх усунення.

Зловживання правом: поняття, ознаки. Спричинення шкоди за допомогою здійснення права. Неприпустимість зловживання суб'єктивним юридичним правом як загально-правовий принцип. Правові аномалії.

Тема 29. Юридична відповідальність

Юридична відповідальність: поняття та головні риси. Види юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності. Засади застосування юридичної відповідальності. Підстави застосування юридичної відповідальності. Стадії застосування юридичної відповідальності. Співвідношення юридичної відповідальності з іншими заходами державного примусу.

БЛОК III. ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ПРАВА

Тема 1. Аграрне право України як самостійна галузь права

Поняття аграрного права як самостійної галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни. Співвідношення аграрного та інших галузей права України. Предмет аграрного права. Поняття і зміст аграрних відносин та їх класифікація. Об'єкти і суб'єкти аграрних відносин. Характеристика методів аграрного права. Принципи аграрного права. Поняття системи аграрного права, правові інститути. Їх взаємозв'язок з інститутами цивільного, земельного, трудового, фінансового права тощо.

Поняття і система джерел аграрного права України, їх особливості. Конституція України як основа аграрного права. Аграрні закони України. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел аграрного права (постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства аграрної політики та продовольства України тощо). Загальна характеристика локальних нормативно-правових актів.

Тема 2. Загальна характеристика суб'єктів аграрних правовідносин

Поняття «сільськогосподарський товаровиробник» і «сільськогосподарське підприємство». Загальні засади створення аграрних підприємств, порядок їх державної реєстрації. Припинення діяльності

сільськогосподарських підприємств. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств.

Правове становище державних комерційних сільськогосподарських підприємств. Правовий режим його майна. Право постійного користування землею. Особливості господарської діяльності державного сільськогосподарського підприємства. Система органів управління.

Поняття, правові ознаки та види господарських товариств, які діють на селі. Поняття, ознаки і загальні юридичні засади виникнення приватно-орендних сільськогосподарських підприємств. Правовий режим майна приватно-орендних сільськогосподарських підприємств.

Поняття, основні риси сільськогосподарських кооперативів та їх види. Особливості створення та припинення діяльності. Право членства в сільськогосподарських кооперативах. Правовий режим майна та земельної ділянки кооперативу. Система органів самоврядування в кооперативних сільськогосподарських підприємствах.

Поняття та порядок створення фермерського господарства. Права та обов'язки членів. Особливості формування земельної ділянки фермерського господарства. Правовий режим майна господарства. Правове регулювання державної підтримки фермерських господарств. Поняття та ознаки ОСГ. Права та обов'язки членів ОСГ. Земельні та майнові відносини в господарстві.

Тема 3. Порядок і умови приватизації майна державних підприємств та паювання майна і землі недержавних сільськогосподарських підприємств

Порядок приватизації майна підприємств харчової промисловості, які переробляють сільськогосподарську сировину, інших несільськогосподарських підприємств агропромислового комплексу, які виконують роботи і надають послуги сільськогосподарським товаровиробникам.

Правове регулювання приватизації майна радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств і організацій, а також створених на їх базі орендних підприємств, які за основним напрямком своєї господарської діяльності здійснюють виробництво сільськогосподарської продукції.

Особливості приватизації майна окремих підприємств АПК (які спеціалізуються на вирощуванні багаторічних насаджень; виробляють вино та інші алкогольні напої; дослідних господарств, експериментальних виробництв, проектно-конструкторських підприємств; об'єктів незавершеного будівництва тощо).

Правові засади паювання майна недержавних сільськогосподарських підприємств. Порядок перепаявання майна сільськогосподарських підприємств. Правові ознаки майнової частки (паю). Право на майновий пай. Суб'єкти права на майнову частку (пай).

Порядок паювання земель колективної власності недержавних сільськогосподарських підприємств. Правові ознаки земельної частки (паю). Право на земельну частку (пай). Порядок виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості).

Тема 4.Правові засади державного регулювання сільським господарством

Характеристика державно-правового регулювання сільського господарства. Форми і методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві. Принципи державного регулювання аграрного сектору економіки Основні засади державної аграрної політики.Поняття продовольчої безпеки та її критерії.

Повноваження Міністерства аграрної політики та продовольства України і його органів на місцях. Інші органи державного управління у галузі сільського господарства.

Поняття відповідальності за порушення аграрного законодавства. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Майнова відповідальність за аграрні правопорушення. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Тема 5.Правове регулювання виробничо-господарської діяльності у сільському господарстві

Правове регулювання охорони прав на сорти рослин. Умови набуття прав на сорт рослин. Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин. Порядок набуття прав інтелектуальної власності на сорт рослин. Насінництво та розсадництво як галузь рослинництва. Суб'єкти і об'єкти насінництва та розсадництва. Порядок реалізації насіння і садивного матеріалу.

Захист рослин як комплекс заходів, спрямованих на зменшення втрат урожаю та запобігання погіршенню стану рослин сільськогосподарського та іншого призначення. Карантинний режим як різновид особливого режиму захисту рослин.

Загальна характеристика правового регулювання галузі тваринництва. Правове регулювання племінної справи у тваринництві. Об'єкти і суб'єкти племінної справи у тваринництві. Правове регулювання реєстрації та ідентифікації тварин. Бджільництво як галузь сільськогосподарського виробництва. Суб'єкти і об'єкти бджільництва. Організація та проведення атестації і реєстрації пасік. Ветеринарно-санітарні вимоги до розміщення та облаштування пасік. Правове регулювання охорони бджіл.

Правове регулювання виробництва ветеринарних препаратів, кормів та добавок. Введення в обіг ветеринарного препарату. Поняття державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду. Правове регулювання карантину тварин. Ветеринарно-санітарні заходи, які застосовуються під час карантину тварин. Гарантії прав осіб в умовах дії карантину.

Тема 6.Правове регулювання аграрного ринку

Правові засоби формування інфраструктури аграрного ринку. Поняття організованого аграрного ринку, його інфраструктура. Правове становище аграрної біржі, її функції. Основні умови щодо надання товарним біржам висновку про відповідність вимогам. Державне регулювання цін на окремі види сільськогосподарської продукції. Поняття об'єктів державного цінового

регулювання. Мінімальні та максимальні інтервенційні ціни. Порядок здійснення товарних та фінансових інтервенцій. Правове становище Аграрного фонду, його повноваження. Загальна характеристика оптових ринків сільськогосподарської продукції. Порядок набуття юридичною особою статусу оптового ринку.

Правове регулювання ринку зерна. Поняття зернових ресурсів. Порядок декларування зерна. Правове регулювання контролю якості зерна. Зберігання зерна на зерновому складі. Договір складського зберігання зерна. Істотні умови договору.

Порядок здійснення заставних закупок зерна. Поняття бюджетної позики у межах режиму державних заставних закупівель. Умови отримання позики. Порядок здійснення державних форвардних закупівель зерна.

Тема 7. Правове забезпечення соціального розвитку села

Поняття, сутність і організаційно-правові засади соціального розвитку села. Соціальний розвиток села як інститут аграрного права.

Правовий режим об'єктів соціальної інфраструктури села. Правове регулювання житлового будівництва та комунального господарства, забезпечення транспортного сполучення та зв'язку, удосконалення інженерної інфраструктури. Розвиток фізичної культури і спорту, культурно-дозвільної діяльності в сільській місцевості. Правове забезпечення медичного обслуговування сільських мешканців. Відносини із забезпечення належного рівня освітніх послуг. Побутове та торгівельне обслуговування сільського населення. Правове регулювання підготовки кадрів для села. Правове регулювання сільського (зеленого) туризму.

Загальна характеристика правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах. Порядок виникнення трудових відносин в аграрних суб'єктах господарювання. Особливості правового регулювання оплати праці в сільському господарстві. Облік робочого часу в сільськогосподарських підприємствах. Право на відпочинок працівників сільського господарства. Організація охорони праці в сільськогосподарських підприємствах. Охорона праці окремих категорій працюючих в сільському господарстві. Особливості охорони праці в галузях сільського господарства.

БЛОК IV. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Тема 1. Проблеми формування еколого-правової науки та освіти в сучасних умовах

Наукові концепції взаємодії суспільства і природи в умовах соціально-екологічної кризи та їх вплив на формування науки екологічного права.

Генетичні засади суспільної екологічної саморегуляції у правосвідомості Українського народу.

Трансформація соціальних регуляторів взаємодії суспільства і природи. Актуальність наукового опосередкування форм взаємодії суспільства і природи та їх закріплення в сучасному екологічному праві. Формування відновлювальної (відтворювальної) форми взаємодії суспільства і природи на засадах положень Концепції сталого розвитку.

Стратегія національної екологічної політики як державно-правовий засіб оптимізації форм взаємодії суспільства і природи. Наукові засади екологічної конфліктології. Роль екологічного права у здійсненні національної екологічної політики. Механізм правового забезпечення національної екологічної політики.

Тема 2. Науково-методологічні проблеми формування екологічного права

Науково-правові засади становлення екологічного права. Особливості предмета і метода екологічного права як основних критеріїв виділення його в окрему галузь права. Перспективи розвитку наукових підходів до предмета і методів екологічного права. Поняття екологічного права та питання його співвідношення з іншими галузями права. Комплексний характер, єдність та системність екологічного права.

Теоретичні аспекти поняття об'єктів екологічного права та їх класифікації. Суспільно-правові передумови формування обґрунтованого суб'єктного складу екологічних правовідносин. Принципи та функції екологічного права, проблеми наукового обґрунтування.

Система джерел екологічного права: класифікація, сучасний стан та перспективи розвитку. Диференціація, інтеграція та комплексність як тенденції щодо розвитку екологічного права. Співвідношення екологічного права та законодавства. Проблеми систематизації екологічного законодавства в сучасних умовах.

Тема 3. Становлення і розвиток еколого-правових наукових шкіл в Україні

Поняття та загальна характеристика сучасних наукових шкіл екологічного права. Гуманістична школа екологічного права КНУ імені Тараса Шевченка. Еколого-правова наукова школа Інституту держави і права ім. Корецького (персоналії та наукові доробки).

Еколого-правова наукова школа Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого (персоналії та наукові доробки). Еколого-правова наукова школа Одеської національної юридичної академії (персоналії та наукові доробки).

Еколого-правова наукова школа Львівського національного університету ім. Івана Франка (персоналії та наукові доробки). Зарубіжна наука екологічного та природоохоронного права: основні напрями, результати та значення для вітчизняної науки екологічного права. Перспективи розвитку наукових еколого-правових досліджень.

Тема 4. Проблеми законодавчої регламентації та реалізації в Україні екологічної складової концепції сталого розвитку

Становлення та принципи концепції сталого розвитку. Міжнародно-правові джерела щодо сталого розвитку та його екологічної складової. Законодавче впровадження в Україні екологічної складової сталого розвитку. Міжнародно-правові напрями співпраці України щодо реалізації екологічної складової сталого розвитку.

Тема 5. Передумови подальшого розвитку екологічного права України

Соціально-екологічна криза як передумова подальшого розвитку екологічного права України. Державна екологічна політика як передумова подальшого розвитку екологічного права України. Законодавче закріплення основних засад державної екологічної політики України. Специфічні риси сучасного екологічного права України. Становлення Права екологічної безпеки.

БЛОК V. ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА

Тема 1. Природоресурсне право в системі права України

Природні ресурси як комплексні об'єкти правового регулювання. Обґрунтування пріоритетності застосування найменування «природоресурсне право» перед іншими лексико-категорійними конструкціями. Проблеми предмету і методів природоресурсного права з позиції його комплексності. Принципи природоресурсного права, їх зв'язок і відмінності з принципами суміжних галузей права, проблеми класифікації принципів. Теоретичні та практичні питання співвідношення природоресурсного, екологічного та інших суміжних галузей права. Концептуальні аспекти обґрунтування необхідності інтеграції поресурсних галузей права в межах природоресурсного та екологічного права. Особливості формування системи природоресурсного права та зв'язок її структурних елементів з інститутами інших галузей права.

Тема 2. Джерела природоресурсного права

Дуалістичний характер галузевої належності джерел сучасного природоресурсного права. Питання розширення джерельної бази природоресурсного права. Проблемні питання конституційного підґрунтя природоресурсного права. Природоресурсне законодавство як основоположне джерело сучасного природоресурсного права. Об'єктивні та суб'єктивні передумови створення Природоресурсного кодексу України. Особливості структури природоресурсного законодавства. Локальний рівень джерел природоресурсного права. Звичаї і традиції як джерела природоресурсного права, їх розмежування. Природні права як джерела природоресурсного права. Релігійні норми як чинники формування сучасного природоресурсного права (біблійські заповіді, соціально-екологічна доктрина католицької церкви).

Тема 3. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси

Визначення та атрибутивні ознаки права власності на природні ресурси, їх відмінність від інших видів речових прав власності, встановлюваних іншими галузями права. Проблема розпорошеності норм, що врегульовують відносини власності на природні ресурси, в нормативно-правових актах різної галузевої належності. Обмеження і обтяження права власності на природні ресурси. Види захисту права власності на природні ресурси та їх особливості.

Тема 4. Право природокористування

Право природокористування як родова категорія, що об'єднує права користування різними видами природних ресурсів. Концептуальні погляди на основні види природокористування та їх співвідношення. Теоретичні та практичні аспекти реалізації прав і обов'язків природокористувачів. Класифікація підстав

виникнення, зміни і припинення права природокористування.

Тема 5. Правові засади державного управління сферою природокористування

Поняття управління в галузі використання природних ресурсів. Загальна характеристика сучасних суб'єктів державного управління сферою природокористування. Сучасні особливості формування системи органів державного управління природокористуванням (позитивні й негативні наслідки). Розмежування державного управління, державного контролю і нагляду у сфері природокористування. Нормування та стандартизація у сфері використання та охорони природних ресурсів. Моніторинг природних ресурсів. Державні кадастри природних ресурсів як засоби державного управління природокористуванням. Роль Червоної і Зеленої книг України у організації державного нагляду і контролю у сфері природокористування.

БЛОК VI. ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

Тема 1. Теоретичні проблеми правового регулювання земельних відносин

Земельні правовідносини і предмет правового регулювання земельного права. Методи земельного права. Система земельного права. Принципи земельного права. Поняття та види джерел земельного права. Конституція України в системі джерел земельного права. Закони як джерела земельного права. Місце Земельного кодексу України у системі джерел земельного права. Підзаконний нормативно-правовий акт як джерело земельного права. Міжнародні договори як джерела земельного права України. Поняття та види земельних правовідносин. Зміст земельних правовідносин. Суб'єкти земельних правовідносин. Об'єкти земельних правовідносин. Співвідношення понять «земля», «земельна ділянка», «земельні ресурси».

Тема 2. Проблеми права власності на землю

Поняття права власності на землю та особливості його змісту. Правомочності володіння, користування та розпорядження земельними ділянками. Форми права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Підстави набуття, перехід та припинення права власності на земельні ділянки. Поняття та основні риси приватизації земельних ділянок. Правові моделі приватизації земельних ділянок. Набуття права власності на земельні ділянки за цивільно-правовими угодами. Перехід права власності на земельні ділянки при відчуженні будівель і споруд. Викуп земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності.

Тема 3. Проблеми права землекористування

Поняття, види та принципи права землекористування. Зміст права землекористування. Суб'єкти та об'єкти права землекористування. Основні права та обов'язки землекористувачів. Право загального землекористування.

Порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам. Особливості землекористування на правах оренди. Порядок укладення договорів оренди землі. Істотні умови договору оренди землі. Зміна, припинення, поновлення договорів оренди землі. Суборенда землі. Право концесійного землекористування та його відмінність від права оренди землі.

Тема 4. Актуальні проблеми правового регулювання управління в галузі використання та охорони земель

Поняття управління в галузі використання та охорони земель. Поняття функцій управління. Планування використання та охорони земель. Встановлення меж адміністративно-територіальних утворень. Розподіл та перерозподіл земель. Нормування та стандартизація у сфері використання та охорони земель. Моніторинг земель. Контроль за використанням, відтворенням та охороною земель. Ведення Державного земельного кадастру. Землеустрій. Порядок вирішення земельних спорів.

Тема 5. Теоретичні проблеми правового режиму земель

Поняття та зміст правового режиму земель. Поділ земель на категорії. Поняття цільового призначення земель. Порядок зміни цільового призначення земельних ділянок. Поняття функціонального використання земель. Особливості правового режиму земель різних категорій. Проблеми правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

БЛОК VII. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Тема 1. Адміністративне право як галузь права і як наука, його суспільне призначення

Публічне і приватне право. Місце адміністративного права в галузевій класифікації правової системи. Соціальне призначення адміністративного права. Особливості й мета впливу адміністративно-правових норм на суспільні відносини. Предмет адміністративного права. Публічний та приватний аспекти адміністративного права. Метод адміністративно-правового регулювання суспільних відносин (зміст, значення, практичне застосування). Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права. Система адміністративного права. Співвідношення адміністративного права та державного управління. Роль і значення адміністративного права в державному будівництві. Адміністративне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Перспективи розвитку за Концепцією реформи адміністративного права.

Тема 2. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин

Поняття адміністративно-правової норми. Державні гарантії дії адміністративно-правових норм. Відмінності адміністративно-правових норм від норм інших галузей права. Структура адміністративно-правової норми. Гіпотеза та її види. Диспозиція та її особливості. Санкція. Класифікація адміністративно-правових норм за спрямованістю змісту, за суб'єктами, за

формою припису, за галузевою належністю, за межею дії, за юридичною силою.

Реалізація норм адміністративного права. Види реалізації (виконання, використання, додержання, застосування). Вимоги до застосування норм адміністративного права (законність, обґрунтованість, доцільність).

Джерела адміністративного права – зовнішні форми вираження адміністративно-правових норм. Конституція України – основне джерело адміністративного права.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права, їх правовий статус

Соціальні та юридичні ознаки суб'єкта адміністративного права. Суб'єкт адміністративного права і суб'єкт адміністративних правовідносин. Складові адміністративної правосуб'єктності. Адміністративна правоздатність. Адміністративна дієздатність. Адміністративна деліктоздатність. Проблема деліктоздатності юридичних осіб. Система суб'єктів адміністративного права. Проблеми класифікації суб'єктів адміністративного права. Перспективи розвитку правового статусу суб'єктів адміністративного права за Концепцією реформи адміністративного права.

Тема 4. Актуальні питання діяльності публічної служби в Україні.

Основні проблеми законодавчого врегулювання публічної служби. Проблеми класифікації видів публічної служби. Перспективи поділу державної служби на цивільну, мілітаризовану та спеціалізовану. Проблеми систематизації законодавства про державну службу. Служба в органах місцевого самоврядування – вид публічної служби.

Проблемні питання законодавчого забезпечення державної служби в Україні. Загальна характеристика Закону України «Про державну службу». Поняття та зміст цивільної служби. Патронатна служба.

Тема 5. Формування державної антикорупційної політики: сучасний стан нормативно-правового забезпечення.

Теоретико-світоглядні засади необхідності формування нової державної антикорупційної політики. Правові засади формування нової державної антикорупційної політики. Новели державної антикорупційної політики України. Законодавчі основи реалізації нової державної антикорупційної політики

Тема 6. Інститут відповідальності у сфері адміністративно-правового регулювання

Поняття і підстави адміністративної відповідальності. Відокремлення адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність. Відповідальність неповнолітніх. Відповідальність посадових осіб. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Відповідальність іноземних громадян та осіб без громадянства. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність (крайня необхідність, необхідна

оборона, неосудність). Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Тема 7. Організаційно-правові засади управління економікою, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами

Економіка як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Сфера економіки. поняття і види галузей економіки. Державний та недержавний сектори економіки.

Поняття та структура соціально-культурної сфери. Державний та недержавний сектори.

Освіта, поняття та основні принципи освіти. Доступність освіти для кожного громадянина; обов'язковість повної загальної середньої освіти; рівність умов освіти; гуманізм і демократизм; науковий та світський характер освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Поняття сфери охорони здоров'я. Державні гарантії реалізації прав громадян на охорону здоров'я. Принципи охорони здоров'я населення. Державна політика у сфері охорони здоров'я.

Правове регулювання охорони здоров'я населення. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності судово-медичних та судово-психіатричних служб.

Поняття та структура сфери культури. Управління кінематографією; мистецтвом; телерадіомовленням; друкованими засобами масової інформації; видавничою, поліграфічною справами та книжковою торгівлею; взаємодія з релігійними організаціями. Державний та недержавний сектори у сфері культури.

Система органів управління культурою. Правове регулювання управління в сфері культури. Законодавче та нормативне забезпечення діяльності у сфері культури.

Конституційне визначення державної політики у справах сім'ї та молоді. Розвиток сім'ї та молодіжна політика в Україні як пріоритетний напрямок діяльності держави.

Правове забезпечення діяльності державних органів в реалізації молодіжної політики і розвитку сім'ї.

Соціальне забезпечення та захист громадян України – один із важливіших напрямів діяльності держави. Сфера управління соціальним захистом населення. Види соціального захисту населення. Пенсійне забезпечення. Види пенсій. Пенсійне соціальне страхування, праця та працевлаштування, охорона праці, соціальні виплати та допомога у разі повної, часткової або тимчасової непрацездатності, втрати годувальника, безробіття та інших обставин.

Поняття і сфера управління обороною. Структура управління обороною.

Особливості управління обороною. Структура Міністерства оборони України. Система органів воєнної адміністрації. Повноваження органів воєнної адміністрації.

Правове забезпечення управління обороною. Закони, інші нормативні акти. Статути як кодифіковані акти військового законодавства.

Поняття і види національної безпеки. Сфера управління національною безпекою. Основні засади забезпечення національної безпеки. Охорона державного кордону. Державна охорона.

Поняття та сфера управління внутрішніми справами. Захист прав і свобод громадян; запобігання злочинам, їх припинення, розкриття, розслідування та розшук злочинців; охорона особо важливих об'єктів; забезпечення безпеки дорожнього руху; реєстраційна та міграційна робота; охорона громадського порядку як складові сфери управління внутрішніми справами. Управління виконанням покарань.

Поняття і сфера управління закордонними справами. Зміст та основні принципи управління закордонними справами. Особливості управління закордонними справами. Специфічні методи та засоби управління. Головні завдання управління закордонними справами.

Поняття і сфера управління юстицією. Управління нотаріальною справою, записами актів громадського стану, виконання судових рішень. Забезпечення єдиного реєстру нормативних актів. Надання юридичної допомоги громадянам, правова освіта, реєстраційна діяльність.

Тема 8. Адміністративний процес як складова правової системи України

Загальне поняття юридичних процесів, їх види і характеристика. Соціальне призначення адміністративного процесуального права, його публічний інтерес соціальної спільності. Предмет адміністративного процесуального права, публічний та приватний його аспекти. Метод адміністративного процесуального права, його адміністративно-процесуальна форма.

Поняття адміністративного процесу та його особливості. Методологічні засади обґрунтування адміністративного процесу як цілісного юридичного явища. Форми адміністративного процесу. Ознаки адміністративного процесу: наявність однією із сторін суб'єкта владних повноважень; неслужбова сфера процесуальної діяльності; наявність адміністративної справи; чітка регламентація повноважень органів влади; строковість вирішення справи. Співвідношення адміністративного процесу та управлінської діяльності.

Структура адміністративного процесу, її поняття та елементи. Адміністративні провадження, стадії, етапи та дії (процедури) як елементи адміністративного процесу.

Адміністративні провадження та їх види. Поняття адміністративного провадження. Ознаки адміністративного провадження. Провадження у сфері управління, провадження з адміністративного судочинства та адміністративно-деліктні провадження як зміст адміністративного процесу.

Стадії адміністративних проваджень, їх характеристика. Адміністративні процедури (процесуальні дії), їх поняття, ознаки та види.

Адміністративна юрисдикція та адміністративна юстиція, їх поняття та співвідношення. Характеристика та ознаки адміністративної юрисдикції та адміністративної юстиції, їх спільні, загальні риси та особливості.

Тема 9. Адміністративне судочинство в Україні

Поняття підвідомчості справ адміністративному суду, їх загальні ознаки та відмінності. Підстави розмежування підвідомчості справ між судами та іншими юрисдикційними органами. Спори підвідомчі адміністративному суду. Непоширеність адміністративним судам юрисдикції інших органів (судів).

Поняття підсудності адміністративних справ. Відмінність підсудності від підвідомчості. Юридичні ознаки та властивості визначення підсудності.

Звернення до адміністративного суду та відкриття провадження в адміністративній справі. Форма звернення до адміністративного суду — адміністративний позов.

Підготовче провадження. Завдання та зміст підготовки адміністративних справ до судового розгляду.

Судовий розгляд справи. Підготовка та відкриття судового засідання. Судовий розгляд справи як інститут адміністративного процесуального права України і як стадія адміністративного процесу, спільні ознаки та відмінності, їх співвідношення. Письмове провадження поняття та його підстави. Відкриття судового засідання.

Судові рішення, їх зміст та порядок ухвалення. Вимоги до судового рішення: законність, обґрунтованість, повнота обґрунтування, всебічність обґрунтування, доказовість обґрунтування. Постанови і ухвали, їх зміст та структура.

Особливості провадження в окремих категоріях справ.

Перегляд судових рішень в апеляційному порядку.

Перегляд судових рішень в касаційному порядку.

Перегляд судових рішень за винятковими обставинами.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.

Тема 10. Провадження в справах про адміністративні правопорушення

Поняття порушення справи про адміністративне правопорушення. Підстави порушення справи — подія адміністративного проступку та його юридичний склад. Протокол про адміністративне правопорушення, його зміст. Особи, які мають складати протокол про адміністративні правопорушення, їх повноваження. Відкриття справи про адміністративне правопорушення.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення. Місце і строки розгляду. Підготовка до розгляду і порядок розгляду. Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення. Протокол засідання колегіального органу по справі про адміністративне правопорушення.

Винесення постанови по справі про адміністративні правопорушення. Види постанов по справі. Форма і зміст постанови, її структура. Порядок оголошення постанови та вручення її копії учасникам провадження та заінтересованим особам.

Перегляд постанови по справі про адміністративне правопорушення. Оскарження і опротестування.

Виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення. Звернення виконання та строки звернення виконання.

БЛОК VIII. ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Тема 11. Фінансове право України: поняття і предмет правового регулювання

Поняття фінансів. Роль та значення фінансів. Функції фінансів. Поняття фінансової діяльності держави. Зміст, методи та форми здійснення фінансової діяльності держави. Фінансова система України та характеристика її елементів. Характеристика фінансової політики держави. Державні органи, які керують фінансовою діяльністю. Правові форми фінансової діяльності.

Поняття фінансового права, його місце в національній системі права та взаємозв'язок з іншими галузями права. Система та джерела фінансового права. Фінансово-правові норми, їх зміст, види та особливості. Фінансово-правові відносини, їх суб'єкти, об'єкт, зміст, види та особливості.

Методи фінансового права. Основний метод фінансово-правового регулювання.

Тема 12. Організація фінансового контролю в Україні

Поняття, організаційно-правовий механізм і призначення фінансового контролю. Організація і органи фінансового контролю. Організаційно-правові форми державного фінансового контролю. Фінансовий контроль представницьких органів державної влади. Ретроспектива появи. Рахункових палат у світі, зарубіжний досвід їх діяльності. Правовий статус та компетенція Рахункової палати України. Фінансовий контроль державних органів виконавчої влади. Контрольні повноваження Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Державного казначейства України, Державної контрольно-ревізійної служби, Державної податкової служби України.

Пробірна палата України і сфера її діяльності при здійсненні фінансового контролю.

Аудиторський фінансовий контроль, його сутність, значення.

Класифікація фінансового контролю. Методи фінансового контролю. Ревізія і перевірка як основні методи фінансового контролю. Класифікація ревізій. Документування ревізій і перевірок.

Тема 13. Бюджет, бюджетна система та бюджетний процес

Поняття бюджету і його роль у виконанні функцій суверенної держави. Державний бюджет – основний фінансовий план держави. Зведений бюджет України та його значення. Структура доходної та видаткової частин Державного бюджету України.

Поняття та характеристика бюджетної системи України. Принципи бюджетної системи. Поняття бюджетного устрою України. Поняття та структура бюджетної класифікації. Склад доходів і видатків бюджету. Поняття, форми та види бюджетного фінансування. Поняття, види та граничний розмір державного боргу. Класифікація доходів і видатків. Поняття та методи бюджетного регулювання. Порядок надання міжбюджетних трансфертів. Бюджетні повноваження України та органів місцевого самоврядування.

Поняття і принципи бюджетного процесу. Поняття, стадії бюджетного процесу, взаємозв'язок між стадіями. Учасники бюджетного процесу.

Характеристика бюджетного циклу. Характеристика графіка бюджетного процесу.

Тема 14. Банки, банківська система та банківська діяльність

Поняття та структура банківської системи України, взаємозв'язки між її елементами по горизонталі і вертикалі.

Національний банк України, його правовий статус, функції. Структура Національного банку України, керівні органи. Характеристика заходів, які застосовуються Національним банком України до порушників фінансової дисципліни.

Правовий статус та види комерційних банків за спеціалізацією діяльності. Порядок створення, реорганізації і ліквідації комерційного банку.

Характеристика базових операцій комерційних банків. Правові основи кредитування. Поняття, принципи і види кредитів. Предмет застави при кредитування. Іпотека. Правова природа взаємовідносин між банком і позичальником. Структура і зміст кредитного договору.

Порядок відкриття рахунку у банку. Правові форми безготівкових розрахунків. Основні платіжні документи.

Характеристика сумнівних і значних операцій. Відповідальність банків та їх клієнтів за порушення фінансової дисципліни. Роль комерційного банку у протидії легалізації (відмиванню) коштів отриманих злочинним шляхом.

Тема 15. Податкова політика в Україні, система оподаткування та її значення

Поняття та види державних доходів, правові основи їх встановлення та стягнення. Неподаткові доходи Державного бюджету України.

Поняття та сутність податку. Ознаки податку. Функції і принципи податку. Елементи податку як юридичної категорії. Класифікація податків. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Прямі і непрямі податки. Податкові пільги.

Поняття і принципи податкового права. Джерела податкового права. Податкові норми, їх види. Податкові правовідносини, їх поняття, зміст та суб'єкти.

Поняття податкової системи та принципи її побудови. Складові елементи, які характеризують податкову систему. Податковий тиск в умовах функціонування податкової системи. Характеристика спрощеної системи оподаткування (єдиного податку та фіксованого патенту).

Поняття платника податку. Принцип резиденства у податковому праві. Права і обов'язки платника податку.

Податки, що сплачують юридичні і фізичні особи в Україні. Правовий статус і компетенція Державної податкової служби в Україні. Роль і повноваження податкової міліції у боротьбі з економічною злочинністю. Юридична відповідальність за порушення податкового законодавства України. Поняття, значення і види фінансових санкцій.

БЛОК IX. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Тема 16. Основи теорії інформації. Передумови формування інформаційного права

Особлива роль інформації в житті світового співтовариства. Умови розвитку інформаційного суспільства. Поняття інформації, інформаційний ресурс. Інформація як об'єкт правовідносин. Поняття, предмет і система інформаційного права. Поняття і структура джерел інформаційного права. Класифікація норм і принципів інформаційного права. Інститут відповідальності в інформаційному праві.

Тема 17. Інформаційна сфера як об'єкт права та інформаційні ресурси

Поняття інформаційної сфери. Концепція формування інформаційного простору. Взаємодія інформаційного простору країн-учасниць СНД та правові механізми його формування і розвитку. Міждержавні угоди країн-учасниць СНД в галузі інформації і комунікацій. Порівняльна характеристика законодавства зарубіжних країн у галузі комунікацій.

Тема 18. Інформаційні системи, їх види та особливості управління ними

Поняття інформаційної системи. Види інформаційних систем. Телерадіомовлення як інформаційна система. Друковані засоби масової інформації як інформаційні системи. Засоби культурно-освітнього інформування як інформаційні системи. Всесвітня інформаційна мережа як інформаційна система. Державна статистика як інформаційна система. Рекламна діяльність як інформаційна система.

Органи державної влади у сфері управління інформаційними системами, їх структура та повноваження.

Тема 19. Правові основи інформаційної безпеки та захист інформації

Інформаційне законодавство України: система, структура, джерела. Правове регулювання окремих галузей інформаційної діяльності. Право на інформацію. Суб'єкти правовідносин щодо доступу до інформації. Доступ до інформації та правове забезпечення. Юридична відповідальність за порушення права на доступ до інформації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.

4. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Урядовий кур'єр. 2001. 15 листоп.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 31.
6. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI // Законодавство України : база даних / Верховної Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.07.2026).
7. Водний кодекс України : Закон України від 6 черв. 1995 р. № 213/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
8. Лісовий кодекс України : Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3852-XII // Законодавство України : база даних / Верховної Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.07.2026).
9. Кодекс України про надра : Закон України від 27 лип. 1994 р. № 132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
10. Про сільське господарство : Угода СОТ від 15 квіт. 1994 р. // Законодавство України : база даних / Верховної Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.07.2026).
11. Про аквакультуру : Закон України від 18 верес. 2012 р. № 5293-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 43. Ст. 616.
12. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 21 лип. 2020 р. № 819-IX // Відомості Верховної Ради України. 2020. № 52. Ст. 497.
13. Про фермерське господарство : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 973-IV // Голос України. 2003. 29 лип.
14. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 742-IV // Урядовий кур'єр. 2003. 11 черв.
15. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 4 лип. 2002 р. № 37-IV // Урядовий кур'єр. 2002. 31 лип.
16. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я тварин та благополуччя тварин : Закон України від 18 трав. 2017 р. № 2042-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 31. Ст. 343.
17. Про ветеринарну медицину : Закон України від 4 лют. 2021 р. № 1206-IX // Відомості Верховної Ради України. 2021. № 5–6. Ст. 53.
18. Про бджільництво : Закон України від 2 лют. 2000 р. № 1492-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 21. Ст. 157.
19. Про насіння і садивний матеріал : Закон України від 26 груд. 2002 р. № 411-IV // Голос України. 2003. 28 січ.
20. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 9 лют. 2012 р. № 4391-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 41. Ст. 491.

21. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17 черв. 2004 р. № 1807-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 38. Ст. 470.
22. Про захист рослин : Закон України від 14 жовт. 1998 р. № 180-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 50–51. Ст. 310.
23. Про охорону прав на сорта рослин : Закон України від 21 квіт. 1993 р. № 3116-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 21. Ст. 218.
24. Про пестициди і агрохімікати : Закон України від 2 берез. 1995 р. № 86/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 14. Ст. 91.
25. Про карантин рослин : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3348-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 34. Ст. 352.
26. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин : Закон України від 4 черв. 2009 р. № 1445-VI // Відомості Верховної Ради України. 2009. № 42. Ст. 635.
27. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–37. Ст. 446.
28. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Постанова Верховної Ради УРСР від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
29. Митний кодекс України : Закон України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI // Офіційний вісник України. 2012. № 32. Ст. 9.
30. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Урядовий кур'єр. 2012. 7 черв.
31. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 15. Ст. 231.
32. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43.
33. Про дипломатичну службу : Закон України від 7 черв. 2018 р. № 2449-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 26. Ст. 219.

Теорія держави і права

Основна

1. Качур В.О. Теорія держави і права. Частина 1. Навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2010. 138 с.
2. Качур В.О. Теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : Видавництво «ЦП «Компринт», 2014. 328 с.
3. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.

4. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). Київ : Атіка, 2007. 412 с.
5. Рабінович П.М. О Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків : Консум, 2012. 526 с.
7. Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
8. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
9. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
10. Волинка К. Г. Теорія держави і права: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 240 с. Бібліогр.: с. 229–232.
11. Теорія держави і права : підручник / В. М. Марчук, Л. В. Ніколаєва, Т. О. Гуржій та ін. ; за заг. ред. Л. В. Ніколаєвої, Т. О. Гуржія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 424 с.
12. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
13. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навчальний посібник / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: «Хай-Тек Прес», 2020. 296 с.
14. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

Додаткова

1. Банчук О.А. Публічне і приватне право: історія українських вчень та сучасність. К., 2008.
2. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права. К., 2003.
3. Голосніченко Д.І. Теорія повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування. Монографія. К., 2009.
4. Заєць А.П. Принципи верховенства права (теоретико-методологічне обґрунтування) // Вісник Акад. прав. наук // Х., 1998. №1.
5. Качур В.О. До визначення поняття «правова культура» у правознавстві. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2019. 10(1). С. 12–19.
6. Качур В.О. До питання про структуру правової культури. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2019. 10(2). С. 6–12.

7. Качур В.О. Правова позиція як суб'єктивна частина правової культури: до постановки питання. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2019. 10(4). С.6-12.

8. Качур В.О. Державно-правова історія формує юриста-фахівця. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2019. Том.10. №4. С.187-189.

9. Качур В.О. Місце римського права у структурі правової культури сучасного юриста в Україні. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza. Prawo*, t. 26/2019, s. 81–91. URL: <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/5393>

10 Качур В. Правові цінності як детермінанти сталого розвитку суспільства. *Право. Людина. Довкілля*. 2021. 12(3). С.15-23.

11. Качур В.О. Категорія «цінність» у теорії правової культури: до визначення поняття. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2020. 11(1). С. 6-12.

12. Vyshnevskaya, Y., Ladychenko, V., Uliutina, O., Kanaryk, J., Movchun, S. Regulatory and legal provision of alternative sources of energy as a component of the energy sector of the economy *Economics and Policy of Energy and the Environment*, 2022(1), pp. 119–130

13. Ladychenko, V., Bryhinets, O., Uliutina, O., Pankova, L., Gulac, O. Features of regulatory regulation of state financing of maintenance of jury trial in Ukraine [Características da regulamentação sobre o financiamento estatal para a manutenção do Júri no sistema judicial da Ucrânia] *Revista Juridica Portucalense* 2022 Volume 32, Pages 300 – 319

14. Golovko, L; Ladychenko, V; Kudin, A; Yara, O ; Uliutina, O Exercising the right to a fair trial during the Covid-19 pandemic in Ukraine and the European Union *CUESTIONES POLITICAS*. Vol. 40 N° 75 (2022): p. 89-103

15. Juliia Krasnova, Viktor Ladychenko, Oleksandr Makarenko, Serhii Kidalov, Stanislav Yankovskyi Social impact of international legal regulation of environmental safety during armed conflicts *interacción y Perspectiva Revista de Trabajo Social*. 2024. Vol. 14. Núm. 1. p.181-201.

<https://produccioncientificaluz.org/index.php/interaccion/article/view/41387/47723>

16. Liudmyla Golovko, Viktor Ladychenko, Olena Yara Economic and International Legal Aspects of Hazardous Waste Management Regulation *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. Volume 10. Number 3. p. 119-125.

17. Krasnova, Y., Trehub, O., Ladychenko, V., Yankovskyi, S., & Bevz, O. (2024). The ideology of environmental justice: a Ukrainian case study. *Amazonia Investiga*, 13(82), 197-207. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.16>

18. Golovko, L., Ladychenko, V., & Yara, O. (2024). Implementation of the basel convention in Ukraine: economic and international legal aspects. *Baltic Journal*

of Economic Studies, 10(4), 153-158. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-4-153-158>

19. Medynska, N., Novakovska, I., Ladychenko, V., Miniailo, A., Ladychenko, K., Shapovalov, R. (2024). Investment Support and Prospects for the Development of the Waste Management Sector in the Economy: Expeence of Ukraine. In: Al Mubarak, M., Hamdan, A. (eds) Innovative and Intelligent Digital Technologies; Towards an Increased Efficiency. Studies in Systems, Decision and Control, vol 564. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-70399-7_28

20. Golovko, L., Ladychenko, V., & Yara, O. (2025). Protection of the environment during armed conflicts: economic and international legal aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(2), 346-351.

21. Golovko, L., Ladychenko, V., & Yara, O. (2025). Economic and international legal aspects of the protection of the marine environment from pollution. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(3), 339-343. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-3-339-343>

22. Golovko, L., Ladychenko, V., & Yara, O. (2025). Adaptation to climate change during armed conflict: an economic and international legal analysis. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(5), 190-195. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-5-190-195>

23. Ладиченко В. В., Ємельяненко К.О. Формування виконавчих комітетів об'єднаних територіальних громад // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України № 5/2018 с. 14-20

24. В.В. Ладиченко, К.О. Ємельяненко Особливості правового регулювання місцевого самоврядування в умовах децентралізації // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції 2017 № 2 с.32-39.

25. Ладиченко В.В. Максименко Ю.П. Старости як посадові особи системи органів місцевого самоврядування в Україні: історико-правовий аспект // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України № 2/2019 с. 8-18.

26. Ладиченко В. В., Головка Л. О, Каплова О. Муніципалітет як регулятор поведження з побутовими відходами // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України № 5/2019 с. 38-45.

27. Ладиченко В. В., Максименко Ю. П. Статус і повноваження виконавчого комітету в системі місцевого самоврядування України Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України 2021, № 2, с. 37-48

28. Ладиченко В. В., Головка Л. О., Сергієнко Б. Б. Теоретико-правові засади поведження з відходами за законодавством Європейського Союзу Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України 2021, № 1, с. 46-57

29. Ладиченко В., Кравцова І. Теоретичні аспекти співвідношення вертикальних обмежень та принципу свободи договору. Підприємництво, господарство і право 2021, № 4, с.163-170.

30. Ладиченко В. В., Данилюк Ю. В., Ємельяненко К. О. Судовий захист прав об'єднаних територіальних громад: практичний аспект Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України 2021, № 3, с. 67-77.

31. Ладиченко В. В., Гулак О. В., Данилюк Ю. В. Забезпечення безпеки та правопорядку органами місцевого самоврядування: сучасний стан та шляхи врегулювання Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України 2021, № 4, с. 31-39.

32. Гулак О. В., Ладиченко В. В., Головій Л. В. Публічне адміністрування судової влади як одна із форм забезпечення рівного доступу до правосуддя. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". 2021. № 5 (39). Т. 1. С. 11-17.

33. Гулак О. В., Ладиченко В. В., Головки Л. О. Проблеми і перспективи запровадження та діяльності інституту присяжних у системі судочинства України Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". 2021. № 7. с.86-92

34. Ладиченко В. В., Гулак О. В., Артеменко О. В. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право, вип. 70. 2022. с.389-392.

35. Ладиченко В.В., Гулак О.В., Артеменко О.В. Зарубіжний досвід запобігання домашньому насильству (у межах держав Європейського Союзу) Право. ua 2022. №1. с.174-181.

36. Межі державного втручання: Теоретико-правовий аспект / О.І. Верник, О.Б.Костенко, П.В. Куфтирев, А.Д.Машков, Ю.Д.Притика. – К., 2004.

37. Оніщенко Н.М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи: Монографія /Відп.ред.академік НАН України Ю.С. Шемшученко. – К., 2008.

38. Рабінович П.М. Методологія правознавства: проблеми плюралізації // Вісник Академії правових наук // - Х., 1995. № 5.

39. Рабінович П.М. Філософія права: деякі наукознавчі аспекти // Вісник акад. прав. наук // - Х., 1997. № 1.

40. Тацій В.Я. Проблеми формування правової політики в Україні // Вісник Акад. прав. наук. України // - Х., 1995. № 2.

41. Ткаченко В.Д. Функціональне призначення законності // Вісник акад. прав. наук України // - Х., 1996. № 6.

Аграрне право, земельне право, екологічне право, природоресурсне право

Основна

1. Аграрне право України : підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін. ; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 608 с.
2. Аграрне право : підручник / за ред. В. П. Жушмана, А. М. Статівки. Харків : Право, 2010. 296 с.
3. Аграрне право України : підручник / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін. ; за ред. О. О. Погрібного. Київ : Істина, 2006. 448 с.
4. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика : монографія / за ред. А. М. Статівки. Харків : ФІНН, 2010. 240 с.
5. Ветеринарне право : підручник / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ : НУБіП України, 2015. 300 с.
6. Гафурова О. В. Сільськогосподарська діяльність (сільськогосподарське виробництво) як об'єкт аграрних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 4. С. 56–59.
7. Гафурова О. В. Соціальний розвиток села в Україні: теорія та практика правового регулювання прав : монографія / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ : Ірідіум, 2014. 480 с.
8. Єрмоленко В. М. Правові аспекти поняття «сільське поселення». *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право* / ред. кол.: Д. О. Мельничук (голова) та ін. 2011. № 157. С. 66–72.
9. Єрмоленко В. М. Характерні особливості сучасних аграрних законів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2011. Вип. 165, ч. 1. С. 53–57.
10. Єрмоленко В. Категорія «Сільськогосподарська діяльність» в аграрному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 4. С. 124–127.
11. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України : наук.-навч. посіб. / за ред. Н. І. Титової. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
12. Коваленко Т. О., Марченко С. І. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 296 с.
13. Мачуська І. Б. Аграрне право : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 273 с.
14. Марченко С. І. Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні : монографія. Київ : ВГЛ «Обрії», 2010. 199 с.
15. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» / за ред. В. В. Носіка. Київ : Кондор, 2004. 252 с.

16. Науково-практичний коментар Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» / за заг. ред. А. М. Статівки. Харків : Юрайт, 2013. 432 с.
17. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» / за заг. ред. А. М. Статівки. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2005. № 10. 350 с.
18. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні / за ред. В. І. Семчика. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 280 с.
19. Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні : кол. моногр. / за ред. В. І. Семчика. Київ : Юридична думка, 2005. 264 с.
20. Піддубний О. Ю. Проблеми правовідносин у sphere біотехнологій : монографія. Київ : Ірідіум, 2015. 352 с.
21. Правові основи майнових і земельних відносин : навч. посіб. / за ред. В. М. Єрмоленка. Київ : Магістр ХХІ сторіччя, 2006. 384 с.
22. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції : навч. посіб. / за ред. А. М. Статівки. Харків : Юрайт, 2015. 272 с.
23. Святченко Л. О. Правове регулювання цукробуряківництва в Україні : монографія. Київ ; Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 144 с.
24. Синьківський М. П. Правове регулювання ветеринарної справи в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. З. Янчука. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 224 с.
25. Уркевич В. Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин : монографія. Харків : Харків юридичний, 2007. 496 с.
26. Шульга М. В., Жушман В. П., Кулинич П. Ф., Уркевич В. Ю. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення : навч.-практ. посіб. / за заг. ред. М. В. Шульги. Харків : Одиссей, 2004. 464 с.

Додаткова

1. Природноресурсове право України : навч. посіб. / за ред. І. І. Каракаша. Київ : Істина, 2005. 376 с.
2. Екологічне право : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2013. 432 с.
3. Екологічне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. І. І. Каракаша. Одеса : Фенікс, 2012. 788 с.
4. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид. Київ : Юридична думка, 2008. 720 с.

5. Кобецька Н. Р. Екологічне право України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 352 с.
6. Право довкілля (екологічне право) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. І. Федорович, М. Я. Ващишин та ін. ; за ред. П. Д. Пилипенка. Київ : Ін Юре, 2010. 401 с.
7. Ковтун О. М. Правова охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : навч. посіб. Київ : Прецедент, 2010. 229 с.
8. Екологічні та природоресурсні податки і збори: Науково-практичний коментар до розділів VIII, X, XI, XIII, XVI, XVII Податкового кодексу України / І. М. Козьяков, С. В. Кузнецова, Н. Р. Малишева та ін. ; відп. ред. Н. Р. Малишева. Київ : Алерта, 2011. 358 с.
9. Науково-практичний коментар Водного кодексу України / за заг. ред. Н. Р. Кобецької. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 358 с.
10. Науково-практичний коментар Лісового кодексу України / за заг. ред. Г. І. Балюк. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 368 с.

Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право

Основна

1. Адміністративне право України. Академічний курс : у 2 т. / гол. ред. кол. В. Б. Авер'янов. Київ : Юридична думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 584 с. ; Т. 2 : Особлива частина. 2009. 600 с.
2. Адміністративне право України: академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. ВНЗ / В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк та ін. ; відп. ред. В. Б. Авер'янов ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2007. Т. 1 : Загальна частина. 591 с.
3. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В. Б. Авер'янов, В. А. Дерещ, М. І. Ославський та ін. ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Юстиніан, 2007. 288 с.
4. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2012. 528 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 559 с.
6. Тащишин І. Б. Адміністративне право України : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2012. 307 с.
7. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юридична література, 2006. 896 с.

8. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: Зарубіжний досвід і пропозиції для України / відп. ред. І. Б. Коліушко. Київ : Факт, 2003. 495 с.
9. Курінний Є. В. Адміністративне право України: тенденції трансформації в умовах реформування : навч. посіб. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 92 с.
10. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ : Істина, 2009. 344 с.
11. Кузьменко О. В., Лошицький М. В. Адміністративне судочинство : методичні матеріали. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2012. 16 с.
12. Адміністративне судочинство України : підручник / за заг. ред. О. М. Пасенюка. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 672 с.
13. Адміністративне право. Альбом схем : навч. посіб. / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. М. Гаращук та ін. Харків, 2012. 160 с.
14. Административно-процессуальное право : курс лекцій / под ред. И. Ш. Килясханова. Москва : ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2004. 399 с.
15. Адміністративна юстиція. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Коломоець, Г. Ю. Гулевської. Київ : Істина, 2007. 152 с.
16. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні / за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. Київ : Атіка, 2007. 864 с.
17. Блажівська Н. Процедура розгляду справ про оскарження нормативно-правових актів потребує вдосконалення. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 1. С. 64–77.
18. Булик І. Л. Природа спеціального суб'єкта. *Наука і правоохорона*. 2012. № 2 (16). С. 152–157.
19. Богуцький В. В., Богуцька А. В. Адміністративне право України як галузь права : навч. посіб. Харків : ФІНН, 2010. 59 с.
20. Ващенко С. В., Поліщук В. Г. Адміністративна відповідальність : навч. посіб. Запоріжжя : Юридичний інститут МВС України, 2001. 142 с.
21. Ведерніков Ю. А., Шкарупа В. К. Адміністративне право України : навч. посіб. / М-во освіти і науки України, МВС України, Юрид. акад. Київ : ЦНЛ, 2005. 334 с.
22. Весельська Т. Адміністративні процедури та їх індивідуально регламентуючий характер. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 2. С. 25–31.
23. Відповідальність за адміністративні правопорушення / авт.-упоряд.: Е. Ф. Демський, О. С. Демський. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 416 с.
24. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2007. 668 с.

25. Гетьман Є. А. Поняття «державна влада» та її співвідношення з виконавчою владою. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 70–76.
26. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади : монографія. Київ : К.І.С., 2006. 398 с.
27. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф. Адміністративний процес : навч. посіб. / за заг. ред. І. П. Голосніченка. Київ : ГАН, 2003. 200 с.
28. Гончарук С. Т. Основи адміністративного права України : навч. посібник. Київ : Аванпост-Прим, 2004. 199 с.
29. Горбунова Л. М. Принцип законності у нормотворчій діяльності органів виконавчої влади : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 240 с.
30. Грибок І. О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2006. 19 с.
31. Громадські організації та органи державного управління: питання взаємовідносин / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Хмельницький : ХУУП, 2007. 236 с.
32. Гусаров С. Особливості адміністративної юрисдикції та реалізації відповідних повноважень органами державного управління та посадовими особами. *Право України*. 2009. № 2. С. 80–88.
33. Гуржій Т. Актуальні проблеми законодавчого регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері безпеки дорожнього руху. *Право України*. 2009. № 4. С. 90–95.
34. Гладун З. С. Адміністративне право України : навч. посіб. для підготов. до іспиту. Київ : Знання, 2010. 301 с.
35. Золотарьова М. К. Адміністративно-правовий статус державних податкових інспекцій : монографія / за заг. ред. С. В. Петкова ; Клас. приват. ун-т. Запоріжжя : КПУ, 2010. 164 с.
36. Іванова Т. В., Піддубна Л. П. Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування : підручник. Київ, 2007. 415 с.
37. Кашепов В. П. Институт судебной защиты прав и свобод граждан и средства ее реализации. *Государство и право*. 1998. № 2. С. 66–71.
38. Клименко К. О. Основные тенденции развития административного судопроизводства в евроинтеграционном процессе. *Научные труды / Российская академия юридических наук*. Москва : Юрист, 2007. Вып. 7, т. 2. С. 115–119.
39. Клименко К. О. Принцип верховенства права в правозастосовній діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. Ірпінь, 2007. № 4 (39). С. 187–192.
40. Коломоець Т. О. Адміністративне право України. 2-ге вид., змін. і доп. Київ, 2012. 217 с.
41. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.

42. Колпаков В. К., Гордєєв В. В. Докази і доказування в адміністративному судочинстві : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. 128 с.
43. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
44. Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес в Україні : навч. посіб. Київ : Прецедент, 2007. 531 с.
45. Контроль в органах виконавчої влади в сучасних умовах: Розмаїття, спільні риси та зміни / упоряд. К. Гуд. Київ : К.І.С., 2006. 274 с.
46. Константінов С. Ф. Адміністративно-правове забезпечення протидії маргіналізації населення України : монографія. Київ : ІНТЕРСЕРВІС, 2010. 318 с.
47. Конюшко К. Застосування положень про нікчемні правочини в практиці розгляду адміністративними судами, що виникають з податкових відносин. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 2. С. 14–25.
48. Корж І. Добір кандидатів на державну службу: порівняльний аналіз. *Право України*. 2007. № 4. С. 84–89.
49. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи: теоретико-методологічне обґрунтування та напрями впровадження : монографія. Київ : НАДУ, 2008. 296 с.
50. Кравчук О. Інститут адміністративної відповідальності: деякі проблеми сучасного розвитку (на прикладі відповідальності власників транспортних засобів за порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху). *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 3. С. 63–71.
51. Кузьменко О. В. Административная юстиция в Украине : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007. 156 с.
52. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. Київ : Атіка, 2005. 352 с.
53. Кузніченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими : монографія / Крим. юрид. ін-т Одес. держ. ун-ту внутр. справ. Одеса, 2010. 312 с. (*Примітка: у вихідних даних відновлено місто, рік та сторінки за каталогом*).
54. Янюк Н. Спірні питання щодо забезпечення позову при оскарженні нормативно-правових актів. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 1. С. 60–64.
55. Ярмакі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні / Одеський юридичний ін-т. Одеса : Юридична література, 2006. 336 с.

Додаткова

1. Берлач А. І. Біржова справа : навч. посібник. Київ : Фенікс, 2003. 320 с.

2. Берлач А. І., Стовбчатий А. М. Основи казначейської справи : навч. посіб. для дистанційного навчання / за заг. ред. А. І. Берлача. Київ : Університет «Україна», 2005. 228 с.
3. Берлач А. І. Фінансове право України : навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2006. 288 с.
4. Берлач А. І. Податкове право України : навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2006. 320 с.
5. Берлач А. І. Банківське право України : навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2006. 284 с.
6. Гега П. Т., Доля Л. М. Основи податкового права : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання : КОО, 2003. 302 с.
7. Орлюк О. П. Фінансове право : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
8. Финансовое право : учебник. Харьков : Одиссей, 2003. 448 с.
9. Воронова Л. К. Фінансове право України: підручник. Київ: Моя книга, 2006. 448 с.
10. Мацелик М. О., Мацелик Т. О., Пригоцький В. А. Фінансове право : навч. посіб. / за ред. В. К. Шкарупи. Київ : Знання, 2011. 815 с.
11. Гринберг В. А. Информационная парадигма современной цивилизации : монография. Санкт-Петербург : АТТ, 2000. 180 с.
12. Макаренко Є. А. Політичні стратегії інформаційного суспільства: специфіка національних моделей. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2000. Вип. 22, ч. 1. С. 34–41.
13. Земельний кодекс України: науково-практичний коментар : станом на 12 лютого 2018 року / за ред. І. В. Гиренко. Київ : Професіонал, 2018. 687 с.
14. Ладиченко В. В., Гиренко І. В., Головка Л. О., Вітів В. А. Екологічна політика і право ЄС : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2019. 363 с.
15. Ладиченко В. В., Головка Л. О., Гулак О. В. Європейське кліматичне право : навчальний посібник. Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2022. 229 с.
16. Ладиченко В. В., Вітів В. А. Інформаційні права людини у сфері охорони навколишнього природного середовища : монографія. Київ : НУБіП України, 2018. 236 с.
17. Ладиченко В. В., Головка Л. О., Кідалов С. О. Поводження з твердими побутовими відходами в країнах ЄС: найкращі практики : монографія. Київ : Прінтеко, 2020. 419 с.
18. Ладиченко В. В., Головка Л. О., Гулак О. В., Кідалов С. О. Охорона навколишнього природного середовища: європейський досвід : монографія. Київ : НУБіП України, 2022. 206 с.

19. Земельне право України : підручник / І. В. Гиренко, З. П. Білошкурська, Л. В. Машковська та ін. ; під заг. ред. В. І. Курила. Умань : Візаві, 2019. 712 с.

20. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. 2-ге вид. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.